

Калита О. П.

Державний податковий університет

ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРВ'Ю НА СТОРІНКАХ УКРАЇНСЬКИХ ОНЛАЙН ВИДАНЬ

У статті проаналізовано жанрову специфіку інтерв'ю на прикладі вітчизняних онлайн видань. У результаті дослідження теоретичного аспекту функціонування жанру інтерв'ю у системі засобів масової інформації акцентовано, що головною його особливістю є діалог між двома особами (журналістом та інтерв'ююваним) у форматі «запитання – відповідь». До жанрових особливостей віднесено глибину розкриття тематики, яскравість викладу сюжету, глибину висвітлення проблематики та персони, яка буде про неї розповідати.

Як і будь-який жанр журналістики, інтерв'ю набуває трансформації, що може бути пов'язано із загальними тенденціями розвитку. Трансформація жанру інтерв'ю полягає в його переході в інші жанри. Так, репортаж-розслідування стає неможливим без використання інтерв'ю. Деяко модифікованою, на відміну від традиційного, є його форма подання. Якщо у традиційному форматі інтерв'ю подається у повній формі, то інтерв'ю у репортажі-розслідуванні може пропонуватися до уваги реципієнтові лише фрагментарно, як цитування, або стати основою аналітичних висновків журналіста щодо результатів розслідування.

Також інтерв'ю можна поєднувати з традиційним репортажем, що вважається жанровою модифікацією тексту. Сутність симбіозу полягає в тому, що репортажний матеріал розпочинається у традиційному стилі та поступово переходить у діалог. Такий прийом доцільно використовувати за умови резонансності, цікавості події та центрального персонажу, який створив інформаційний привід для журналістів. Але у такого нового жанрового різновиду існує один суттєвий недолік: у поєднанні різноманітних жанрів губиться вся специфічність матеріалу.

Інтерв'ю міцно укорінилося у всіх видах засобів масової комунікації, але найпопулярнішим залишається у друкованій періодиці, яка внаслідок глобалізаційних процесів набула ознак конвергентності та поступово переходить у віртуальне середовище.

Ключові слова: засоби масової інформації, друкована періодика, медійна сфера, жанр журналістики, інтерв'ю, симбіоз, герой матеріалу, подія.

Постановка проблеми. Сучасна журналістика повніється різноманітним жанрів, які виникають унаслідок трансформації медійної сфери, але одним із провідних залишається жанр інтерв'ю. Його привабливість для читача та журналіста полягає у глибині розкриття тематики, можливості більш детально познайомитися з героєм матеріалу. У жодному іншому жанрі не існує більшої можливості зацікавити читача, ніж в інтерв'ю. Інтерв'ю – один із найпоширеніших жанрів журналістики, яскравий приклад комунікації між журналістом та соціумом. Проведення діалогу з метою отримання інформації відображає одну з людських потреб – отримання нових відомостей про певну людину або подію, тому воно є таким важливим в інформаційно-комунікаційній системі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пропонована тематика посідає чинне місце

у науковому дискурсі. Відомі науковці К. Афанасьєва [1], М. Василенко [3], В. Здоровега [4; 5], І. Михайлин [7], Г. Назаренко [8], М. Халер [13] досліджували типологічні особливості інтерв'ю, визначали його функціонування у друкованій та онлайнній періодиці, а також завдяки новим рисам його функціонування у ЗМІ, диференціювали нові підвиди діалогу.

Постановка завдання. У науковому дискурсі інформаційні жанри виступали об'єктом багатьох досліджень. Поряд із тим простежується недостатньо наукових праць щодо осмислення жанрових особливостей інтерв'ю на сторінках онлайн видань, що й зумовило вибір теми наукової розвідки. **Мета пропонованої публікації** – проаналізувати особливості інтерв'ю на сторінках онлайн видань.

Виклад основного матеріалу. Аналітичний огляд наукових праць дає підстави стверджу-

вати, що в теорії журналістики не існує єдиного визначення поняття «інтерв'ю», що може бути пов'язано з його жанровим різноманіттям, частотою використання у ЗМІ, трансформацією окресленого жанру журналістики.

У довідковій літературі термін «інтерв'ю» визначається як призначена для поширення у засобах масової інформації бесіда у формі питань і відповідей із якою-небудь особою з актуальних питань [12, с. 109] та як діалог, що реалізує закономірності спонтанного публічного мовлення [6]. Сучасні вчені детермінують інтерв'ю як жанр новинної журналістики, до типів яких відносяться інтерв'ю з очевидцями та свідками, інтерв'ю-конфронтація, інтерв'ю-прес-конференція, власне інтерв'ю з ключовою особою, інтерв'ю-діалог, інтерв'ю-монолог, інтерв'ю-розмова (інтерв'ю-полілог), інтерв'ю-круглий стіл, інтерв'ю-переклад [14, с. 112].

Водночас, М. Василенко називає інтерв'ю інформаційним жанром, а серед форм – колективне інтерв'ю (круглий стіл, прес-конференція), інтерв'ю-монолог (як форма – офіційний протокол), інтерв'ю-звіт, портретне інтерв'ю (нарис інтерв'ю), гумористичне інтерв'ю [3, с. 161–170]. Словник української мови дає таке визначення терміна «інтерв'ю»: «призначено для публікації у пресі, на радіо, телебаченні, розмова журналіста з політичним, громадським чи будь-яким іншим діячем тощо, або газетна стаття чи програма по радіо чи телебаченню, що містять запис такої розмови» [11]. Наприклад, В. Здоровега охарактеризував інтерв'ю як метод збирання інформації та як жанр [4].

У результаті дослідження теоретичного аспекту функціонування жанру інтерв'ю у системі засобів масової інформації акцентуємо, що головною його особливістю є діалог між двома особами (журналістом та інтерв'ююваним) у форматі «запитання-відповідь». До жанрових особливостей відносимо глибину розкриття тематики, яскравість викладу сюжету, глибину висвітлення проблематики та персони, яка буде про неї розповідати. Варто зазначити, що жанрові особливості можуть варіюватися від типу інтерв'ю [9].

Як і будь-який жанр журналістики, інтерв'ю набуває трансформації, що може бути пов'язано із загальними тенденціями розвитку ЗМІ. Трансформація жанру інтерв'ю полягає в його переході в інші жанри. Так, репортаж-розслідування стає неможливим без використання інтерв'ю. Дещо модифікованою, на відміну від традиційного, є його форма подання. Якщо у традиційному

форматі інтерв'ю подається у повній формі, то інтерв'ю у репортажі-розслідуванні може пропонуватися до уваги реципієнтові лише фрагментарно, як цитування, або стати основою для аналітичних висновків журналіста щодо результатів розслідування [10].

Також інтерв'ю можна поєднувати із традиційним репортажем, що вважається жанровою модифікацією тексту. Сутність симбіозу полягає в тому, що репортажний матеріал розпочинається у традиційному стилі та поступово переходить в діалог. Такий прийом доцільно використовувати за умови резонансності, цікавості події та центрального персонажу, який створив інформаційний привід для журналістів. Але у такого нового жанрового різновиду існує один суттєвий недолік: у поєднанні різноманітних жанрів губиться уся специфічність матеріалу. Читач не може достеменно зрозуміти: читає він репортаж чи інтерв'ю. Тому таку трансформацію варто застосовувати лише за необхідності.

Отже, можна зробити висновок, що в теорії журналістики не існує єдиного визначення поняття «інтерв'ю», що може бути пов'язано з його жанровим різноманіттям, частотою використання у ЗМІ, що також може бути однією із причин трансформації окресленого жанру журналістики. Окрім того, інтерв'ю як форма діалогу, набуває таких характерних особливостей: наявність двох сторін комунікації, єдність тематики, відведення центрального місця для персонажу розмови та його можливість поєднання з іншими жанрами журналістики. Усі зазначені особливості створюють новий об'єкт для журналістів-дослідників, що відображається й на практичній складовій журналістської творчості [5].

Інтерв'ю міцно укорінилося у всіх видах засобів масової комунікації, але найпопулярнішим залишається у друкованій періодиці, яка в силу глобалізаційних процесів набула ознак конвергентності та поступово переходить у віртуальне середовище. Одним із таких прикладів є інтернет-видання «Українська правда», яке першопочатково було створено як онлайнове, тому увібрало в себе всі ознаки конвергентності медіа. Воно користується популярністю серед реципієнтів, адже відрізняється незаангажованістю, цікавістю та злободенністю інформаційних матеріалів, серед яких важливе місце посідає інтерв'ю. Під нього відведено окрему рубрику, адже журналісти ведуть діалог із серйозними, впливовими людьми, тому український читач має право обирати матеріал за жанром та інтересами [7].

«Українська правда» – українське суспільно-політичне інтернет-ЗМІ, засноване у квітні 2000 року журналістом Георгієм Гонгадзе. У 2015–2017 роках Інститут масової інформації визначив «Українську правду» одним із видань, яке найбільше дотримується професійних стандартів серед інших українських інтернет-видань. За результатами моніторингу, які у 2020 році також проводив Інститут масової інформації його внесли до «білого» списку українських ЗМІ за те, що там чи не найменше виявлено різноманітних порушень.

Відповідно до композиції на онлайн сторінках інформаційного ресурсу можна прочитати інтерв'ю вільної композиції. Його особливість полягає у можливості ставити запитання у довільній формі. Одним із таких є інтерв'ю під назвою: «Були хвилювання з боку керівництва, але темників не було». Голова ТСК Безугла про справу «вагнерівців» [2]. Діалог вівся на тему зірваної у минулому 2020 році операції із затримання російських найманців, яка стала чи не найгучнішою подією. Влада заперечує те, що операція із затримання російських найманців взагалі існувала, але де факто вона відбулася невдало. Чому і за яких обставин це відбулося стало причиною розслідування ТСК, про яке їхня представниця повідомила журналістці «Української правди». Інтерв'ю за своєю структурою є стандартним: заголовок (саме журналісти аналізованого нами інтернет-видання практикують довгі заголовки або їхнє оформлення у форматі цитати); лід, який виконує функцію передумови ситуації, дає можливість читачеві ознайомитися із темою розмови, більш детально прочитати про неї новин із інших джерел. Після цього, відповідно до будови інтерв'ю, розташовуються запитання, які мають певний порядок.

Подекуди вільну композицію можна назвати імпровізованою бесідою, адже незважаючи на заздалегідь підготовлений питальник, діалог може повернути у несподіване русло, від чого буде залежати і подальша тематика інтерв'ю. Такий поворот може статися у разі, якщо заявлена тематика першопочатково є гострою, важливою у суспільно-політичному аспекті та цікавою для певної групи соціуму. Цікавлячись певними моментами розмови, журналіст може знайти новий, більш цікавий, вектор тематики, в якому власне і продовжить вести діалог. Тоді заявлена тематика у редакції може змінитися на іншу, що також можна вважати вільною композицією. Окрім того, вільне інтерв'ю може проявлятися не тільки з позиції

журналіста, але й інтерв'ююваного, який у разі зазначеного різновиду діалогу має свою «мовну» маску, розкутий у бесіді, завдяки чому від журналіста не вимагається особлива підготовка до інтерв'ю [8].

У системі засобів масової інформації важливе місце посідає портретне інтерв'ю, адже у будь-якому разі головним об'єктом медіа є не тільки подія, але й людина, її участь у житті країни, значущість для суспільства або певної її групи. За визначенням В. Здорогеги портретне інтерв'ю – «це розмова журналіста з відомою або просто обізнаною у певній справі особою переважно на значущу тему, призначена для оприлюднення в мас-медіа у формі запитань-відповідей» [5]. У стандартах відомої новинної компанії «BBC» портретне інтерв'ю посідає важливе місце у жанровій системі. У цьому документі надається таке його визначення: «інтерв'ю – це проникнення в особисте, невідоме аудиторії» [14]. Його мета – розкрити особливості характеру людини, який є однією з важливих причин його професійної діяльності, яка викликала зацікавлення у журналістів. Окрім того, завданням журналіста є не тільки сформувати певний образ інтерв'ююваного в очах суспільства, а розкрити особливості його діяльності таким чином, аби професійна складова та особистісна перегукувалися одна з одною.

Жанровою специфікою портретного інтерв'ю є:

- фокусування на одному героєві, центральному персонажеві;
- публічний характер діалогу;
- діалогічність розмови, а саме створення активного процесу комунікації між респондентом та журналістом;
- акцент на особистості співрозмовника, його біографії та професійній діяльності;
- можливість постановки запитань особистісного характеру (це залежить від типу видання) [12; 13].

За композицією портретне інтерв'ю майже нічим не відрізняється від традиційного. Відмінністю є лише наявність інтригуючих моментів, а саме тематичних інтриг, підйомів, які зацікавлюють читача та мотивують його читати. Одним із прикладів портретного інтерв'ю є розмова з актором «95 кварталу», художнім керівником «Жіночого кварталу» Олександром Пікаловим, вектор розмови з яким зміщується до обговорення особистості президента України Володимира Зеленського. У контексті заявленої тематики журналісти торкаються біографії діяча, акцентують

увагу на його молодості та становленні як професійного актора, що робить інтерв'ю портретним.

Онлайніві видання широко пропонують експертне інтерв'ю, яке відрізняється авторитетністю думки. Для цього на розмову запрошується людина з певної сфери (відповідно до тематики журналістського матеріалу). Жанровими особливостями такого інтерв'ю є:

- обговорення певної теми у професійному руслі;

- наведення певних фактів, статистичних даних із приводу обговорюваної тематики;

- висловлення власної думки експерта на основі певних фактів про подію чи ситуацію [7; 14].

Відповідно до цього, експертів можна поділити на: політичних, економічних, мистецьких, психологічних. Окрім того, у ролі експертів можуть виступати й можновладці або політичні діячі в тому випадку, коли це стосується сфери політики, загальних суспільних питань, якими вони займаються. Але варто зазначити, що відповідно до рівня довіри до керівництва країни читачі таким експертам не надто довіряють та воліють прислухатися до думки більш незалежних експертів. Саме ці типи експертів є найпоширенішими у суспільно-політичних виданнях. За консультацією з більш вузьких галузей звертаються журналісти спеціалізованих видань [8].

Слід зазначити, що експертне інтерв'ю має аналітичний та дискусивний характер, адже у питаннях журналіста, як правило, простежується гострота тематики, розкриваються усі її нюанси та особливості. Такий діалог спрямований на поглиблення вивчення та з'ясування проблемного питання.

Цікавими в аспекті зміни вектору погляду на деякі речі є інтерв'ю закордонних представників певної галузі, адже часто «зі сторони» ситуація є зрозумілішою, особливо, коли це стосується таких чутливих тем, як релігія. Вона посідає важливе місце у житті значного відсотка українців, які вважаються однією із набожних націй у світі, адже ретельно дотримуються церковних свят та відвідують храми. На цю тему журналісти «Української правди» вирішили подискутувати із кардиналом Майклом Черні. У Ватикані він відповідає про церковну політику щодо мігрантів та біженців. У своєму інтерв'ю кардинал розповів про місце України у соціальному погляді Ватикану [12].

Отже, проаналізувавши експертні інтерв'ю, ми можемо зробити висновок, що вони призначені для висвітлення авторитетної думки про певну подію або явище. Співрозмовник журналіста завжди є фахівцем у обговорюваній тематиці, має свою точку зору та апелює лише конкретними фактами. Такі діалоги містять єдиний смисловий центр та призначені якомога глибше висвітлити окреслену тематику. Також інтерв'ю містить аналіз факту і відповідає на питання: чому? яким чином? що це означає?, тому воно має ознаки аналітичного матеріалу. Бесіда відрізняється глибокою інформативністю та обізнаністю не тільки експерта, а й журналіста.

Зауважимо, що для суспільно-політичного онлайнівого видання, такого, наприклад, як «Українська правда», притаманне інтерв'ю аналітичного спрямування.

У ході дослідження матеріалів інтернет-видань ми виокремили жанрові особливості інтерв'ю. Так, особливістю інтерв'ю вільної композиції є можливість журналіста змінювати питання місцями таким чином, аби це не впливало на сенс написаного. Часто поряд із таким різновидом йде імпровізоване інтерв'ю, яке полягає у створенні журналістом низки запитань, які можуть заходити в іншу тематику. Натомість експертне інтерв'ю відрізняється авторитетністю думки запрошеної на розмову особи, важливістю наведених нею конкретних цифр, фактів із обговорюваної тематики та навіть порад, що свідчить про її обізнаність та професійність [9; 13].

У портретному інтерв'ю центральним персонажем є особистість, її біографія, емоції. Журналіст концентрується саме на ній, поєднуючи розмову про її життя з певною тематикою.

Висновки і пропозиції. Результати дослідження дозволяють зробити висновок, що журналістське інтерв'ю посідає важливе місце в жанровій системі онлайнівого видання та має велике видове різноманіття, що дозволяє журналістові створювати нові, цікаві матеріали. Різновиди інтерв'ю по-своєму унікальні та мають особливу цінність для реципієнта.

Осмислення жанрових особливостей інтерв'ю на сторінках онлайн видань має вагому практичну значущість, оскільки дає можливість створювати цілком конкретні типи тексту для правдивого висвітлення фактів, що зацікавили аудиторію та ЗМІ.

Список літератури:

1. Афанасьєва К. Інтерв'ю як об'єкт співавторства: веб-сайт. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1517>

2. Були хвилювання з боку керівництва, але темників не було». Голова ТСК Безугла про справу «вагнерівців»: веб-сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2021/09/14/7307033/>
3. Василенко М. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі: монографія. Київ: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. 238 с.
4. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості: Міністерство освіти і науки України; Львівський національний університет імені І. Франка. 2-е вид., перероб. і доп. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
5. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості: підручник. 2-ге вид., переробл. і допов. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
6. Калита О.П. Павлова А.К. Особливості самопрезентації в журналістиці: амбівалентність ідентичностей. *Соціальні комунікації: інструменти, технологія і практика. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Запоріжжя, 26–27 лютого 2021 р. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2021. С. 78–81.
7. Михайлин І. Основи журналістики: веб-сайт. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/26445-slovník-molodogo-jurnalsta.html>
8. Назаренко Г. Інформаційні жанри журналістики: Навчальний посібник. Частина 2, 2010.
9. Павлова А.К. Калита О.П. Наративна інтенційність медіатексту: експлікація значень (на прикладі газети «День»). *Trypillian Civilization Journal* 5841 Colfax Ave. Alexandria, VA 22311 USA. 2019. Linguistics.
10. Павлова А.К. Калита О.П. Особливості новинних жанрів у системі сучасних ЗМІ: моделювання, презентація, рефлексія. *Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 5–6.11.2020. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2020. С. 78–81.
11. Словник української мови. Інтерв'ю: веб-сайт. URL: <http://www.inmo.org.ua/sum.html?wrđ=%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B2%27%D1%8E>
12. Чекмишев О. Основи професійної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2004. 129 с.
13. Халер М. Інтерв'ю: навч. посіб. / за загал. ред. В.Ф. Іванова. Київ: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2008. 404 с.
14. Alysen B. *The Electronic Reporter: broadcast journalism in Australia*. Sydney: UNSW Press, 2012. 305 p.

Kalita O. P. GENRE FEATURES OF INTERVIEWS ON THE PAGES OF UKRAINIAN ONLINE PUBLICATIONS

The article analyzes the genre specifics of interviews using the example of domestic online publications. As a result of the study of the theoretical aspect of the functioning of the interview genre in the mass media system, it was emphasized that its main feature is a dialogue between two people (journalist and interviewee) in the «question-answer» format. Genre features include the depth of the topic disclosure, the vividness of the plot presentation, the depth of coverage of the issue and the person who will talk about it.

Like any genre of journalism, the interview is undergoing transformation, which may be related to general development trends. The transformation of the interview genre consists in its transition into other genres. Yes, investigative reporting becomes impossible without the use of interviews. Its form of presentation is somewhat modified, unlike the traditional one. If in the traditional format the interview is presented in full form, then the interview in investigative reporting can be offered to the attention of the recipient only fragmentarily, as a quote, or become the basis of the journalist's analytical conclusions regarding the results of the investigation.

Also, an interview can be combined with a traditional report, which is considered a genre modification of the text. The essence of the symbiosis is that the reporting material begins in a traditional style and gradually turns into a dialogue. It is advisable to use such a method in case of resonance, interest of the event and a central character who created an informational excuse for journalists. But such a new genre variety has one significant drawback: in the combination of various genres, all the specificity of the material is lost.

The interview is firmly rooted in all types of mass communication media, but remains the most popular in printed periodicals, which, as a result of globalization processes, have acquired signs of convergence and are gradually moving into the virtual environment.

Key words: mass media, printed periodical, media sphere, genre of journalism, interview, symbiosis, hero of the material, event.